

Sociálně-právní ochrana dětí (SPOD) je veřejnoprávní oblastí práva, která se aplikuje teprve v okamžiku, kdy zájmy dětí nemohou, nechtějí nebo nejsou schopni chránit jejich rodiče nebo osoby za jejich výchovu odpovědné.

Sociálně-právní ochrana dětí, jejíž počátky datujeme do 19. století, u nás prošla za poslední dvě století řadou změn. V současnosti platným právním předpisem upravujícím tuto oblast práva je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (ZoSPOD). Tento zákon definuje sociálně-právní ochranu dětí jako: „...zejména ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnově narušených funkcí rodiny“.

Jeho protějškem v oblasti soukromoprávní je zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

ZoSPOD vymezuje působnost orgánů SPOD, jimiž jsou krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, ministerstvo a Úřad. Tato působnost spočívá zejména v poskytování poradenské a preventivní činnosti, ve vyhledávání a ochraně ohrožených dětí, ale též fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny, dále ve zprostředkování osvojení a pěstounské péče. V neposlední řadě upravuje působnost orgánů SPOD v oblasti ochranné a ústavní výchovy a rozhodování o výchovných opatřeních.

Tato diplomová práce se snaží uchopit uvedenou problematiku v širším kontextu, zejména s ohledem na to, že rozhodující úlohu při péči o nezletilé děti mají rodiče v rámci své rodičovské zodpovědnosti a státní orgány mají zasahovat až v případě, kdy by výkon práv a povinností, které jsou obsahem rodičovské zodpovědnosti, zasahoval do práv dítěte. Ústředním tématem však zůstává specifikace působnosti orgánů SPOD. Okrajově se též dotýká poskytování sociálně-právní ochrany dětí jinými subjekty.

Koncepčně je práce rozvržena kromě úvodu a závěru do čtyř kapitol.

První kapitola pojednává o rodině a její funkci, jakožto prostředí, které má zásadní vliv na rozvoj dítěte a jeho socializaci. Zejména se dotýká jejího významu v současnosti, respektive otázky nutnosti její redefinice. Dále podává definici pojmu dítěte, jeho postavení v rámci rodiny a vývoje jeho práv, především posunu od vymezení dítěte jako objektu práv k jeho chápání jako subjektu práv. Kapitola též vyjmenovává základní dokumenty upravující práva dítěte, podrobněji se zabývá Úmluvou o právech dítěte.

Druhá kapitola je stěžejní částí celé práce. V úvodu shrnuje historický vývoj SPOD na našem území od 19.století do dneška, vymezuje pojem SPOD a orgány, které ji poskytují. Podrobněji se zabývá hlavními principy ZoSPOD a dále vymezuje působnost orgánů SPOD.

Třetí kapitola se zaměřuje na úlohu soudu při řešení probírané problematiky.

Poslední, čtvrtá kapitola podává stručný výklad pojmů poručenství a opatrovnictví.